

Til:

Rovviltnemndene i region 4 og 5

sfospost@statsforvalteren.no

sfinpost@statsforvalteren.no

Fra:

NOAH – for dyrs rettigheter

Dronningens gate 13

0152 Oslo

register@dyrsrettigheter.no

Fellessak: 3-24

Dato: 13.09.2024

Klage på vedtak om kvote for lisensfelling av ulv utenfor ulvesonen i region 4 og 5 i 2024-2025

NOAH – for dyrs rettigheter påklager med dette rovviltnemndene i region 4 og 5 sitt vedtak om kvote for lisensfelling av ulv utenfor ulvesonen i region 4 og 5 i 2024-2025. Rovviltnemndene har vedtatt en kvote på skyting av 14 ulver i de delene av region 4 og 5 som ligger utenfor ulvesonen. Lisensfellingsperioden gjelder fra og med 01.12.2024 til og med 31.05.2025.

Innledende kommentarer

NOAH mener at vedtaket utgjør svært uforsvarlig forvaltning av ulv, og strider mot nasjonal og internasjonal lov – §§ 5, 8, 9 og 18 i naturmangfoldloven (nml.), Grunnlovens § 112 og artikler 2, 6 og 9 i Bernkonvensjonen. Ulv er kategorisert som kritisk truet på norsk rødliste, hvilket betyr at det er ekstremt høy risiko for at ulv dør ut fra norsk natur. Det er store utfordringer med den genetiske levedyktigheten til den skandinaviske ulvebestanden. Innavl er en av de største truslene mot langsiktig overlevelse av bestanden. Innavlskoeffisienten er fortsatt meget høy (0,23 i 2023), og risikoen knyttet til innavl er ikke redusert i en grad som ville gi grunn til å skyte ulv. Bestanden må være mye større for at den skal overleve på lang sikt, og den eneste muligheten for å få tilført nye gener til bestanden er å la streifende ulv få vandre utenfor det knappe 5 % av Norges areal som er avsatt til ynglende ulv (ulvesonen).

Norske myndigheter har nærmest opprettet en nulltoleranse-sone for ulv i 95 % av Norge. NOAH mener at det er i strid med Bernkonvensjonen at norske myndigheter har begrenset forekomst av ulv til kun 5 % av Norges landareal. Tatt i betraktning den prekære tilstanden til ulv som kritisk truet i Norge og sterkt truet i Sverige, er Norge forpliktet til å sikre et strengt vern av

ulv utover bestandsmålet. Norge er også forpliktet til å finne andre løsninger til eventuelle konfliktsituasjoner også utenfor ulvesonen.

NOAH vil uttrykke stor bekymring over norsk rovdyrpolitikk hvor unntak fra forbudet mot skyting av ulv anvendes så vidt at forbudet er blitt selve unntaket og skyting av ulv er hovedregelen, utenfor ulvesonen. En slik praksis er ikke i samsvar med Bernkonvensjonen. Etter NOAHs oppfatning unnlot Høyesterett å gi svar på spørsmålet om hvorvidt Norge opptre i samsvar med Bernkonvensjonen når det gjøres et så vidtgående unntak fra artikkel 4 i Bernkonvensjonen, jf. HR-2021-662-A, avsn. 89.

NOAHs vurdering

1. Vilkåret om bestandens overlevelse er ikke oppfylt, og vedtaket er ikke tilstrekkelig basert på kunnskapsgrunnlaget, jf. nml.§ 8

NOAH stiller seg kritisk til den tynne, utilstrekkelige saksutredningen som vedtaket bygger på. Det foreligger for eksempel ingen vurdering av hvilke konsekvenser lisensjakt vil ha på ulvebestanden, eller hvordan rovviltnemnda skal sikre at genetisk verdifulle individer ikke blir skutt under lisensjakten. Det foreligger heller ingen vurdering av ulvens status som kritisk truet på den norske rødlista, eller hvordan lisensfelling vil påvirke den alvorlige trusselen som innavl utgjør mot bestanden.

NOAH kan ikke se hvordan rovviltnemnda kan tillate lisensfelling av ulv som er kategorisert som kritisk truet på den norske rødlista. Vinteren 2023-2024 ble det påvist 58-60 ulver i Norge, med kun 42-44 med helnorsk tilhold. Det er det laveste antallet påvist i Norge siden vinteren 2014/2015, og bør medføre at det ikke under noen omstendigheter tillates lisensfelling av ulv i Norge.

Den skandinaviske ulvebestanden lider av ekstrem innavl, som fører til at foreldrepar får færre unger og at en mindre andel av ungene vokser opp.¹ Fortsetter det å være slik i mange nok generasjoner vil det føre til store problemer med artens langsiktige overlevelse. I tillegg har det vært en nedgang antall ulver i Skandinavia sammenlignet med forrige vinter. NOAH kan ikke se at disse momentene er blitt tilstrekkelig vurdert av rovviltnemnda.

Ved å skyte alle ulver som vandrer utenfor ulvesonen, gis det ikke rom for vandring, noe ulvebestanden er helt avhengig av for å overleve. Generelt bør ulver tillates å vandre nettopp

¹ Marty Kardos m.fl. Genomic consequences of intensive inbreeding in an isolated wolf population. Nature Ecology & Evolution, 2(1), 124-131 (20. november 2017).

fordi det er eneste måten å tilføre nye gener og sørge for at det er en mulighet for enslige foreldre å danne nye par slik at revirene kan holde seg stabile. På den måten unngår man med stor sannsynlighet unødige skader på beitedyr.

Bestandsmålet for ulv er satt slik at ynglinger utenfor ulvesonen skal medregnes, jf. § 3 første ledd i rovviltforskriften. Det var opprinnelig ikke ment at prinsippet om geografisk differensiert forvaltning skulle anvendes slik at det ikke kan forekomme ynglinger i det hele tatt utenfor ulvesonen. Praksisen som allerede har medført nulltoleranse for ulv utenfor ulvesonen kan ikke forsvares å være i samsvar med Bernkonvensjonen. Det skal ikke skytes ulv for å regulere bestanden ned så lenge ulven er kritisk truet i Norge.

Det er også svært alvorlig at det i liten grad tas hensyn til genetisk verdifulle dyr. Lisensfelling av ulv utenfor ulvesonen setter ulvebestandens overlevelse i fare, siden det er høy sannsynlighet for at genetisk viktige dyr skytes.

NOAH finner det også svært kritikkverdig at det ikke er nevnt i saksdokumentene at ulven er kategorisert som sterkt truet på den svenske rødlista 2020. Det betyr at bestandens status i Sverige har forverret seg sammenlignet med rødliste-vurderingen fra 2015 da ulven var kategorisert som sårbar. Dette kunnskapsgrunnlaget burde ha vært tatt med i vurdering av vilkåret om bestandens overlevelse i Skandinavia. Rødlistevurdering gir et mer helhetlig bilde om bestandens status enn de matematiske beregningene om populasjonsstørrelsen med ulike beskatningsnivå. Det er heller ikke vurdert viktigheten av å tilrettelegge for vandring av ulv og beskytte og opprettholde sosial struktur i ulvebestanden, for bestandens overlevelse på lang sikt.

Dette taler for at det ikke bør tillates lisensfelling av ulv i regionene. Den omtalte kunnskapen tyder på at det er grunnlag til å være føre-var i vurdering av hvorvidt vilkåret om bestandens overlevelse er oppfylt. NOAH mener at kunnskapsgrunnlaget i rovviltnemndenes vurdering er mangelfullt og ikke oppfylder krav til kunnskapsgrunnlag i nml. § 8. NOAH kan heller ikke forstå hvorfor rovviltnemnda ikke har anvendt føre-var-prinsippet i denne saken. Det finnes ingen forvaltningsplan om langsiktig overlevelse av ulvebestanden i Norge. Ut ifra føre-var-prinsippet bør man derfor avstå fra lisensfelling av ulv i Norge. All annen praksis er etter NOAHs syn svært uansvarlig.

NOAH mener at det ikke bør tillates lisensfelling utenfor ulvesonen, siden det i seg selv vil være skadelig for bestandens overlevelse på lang og kort sikt.

2. Vilkåret om skade er ikke oppfylt

NOAH mener at det ikke er tilstrekkelig grunn til å anta at ulv som dukker opp i regionene utgjør et «skadepotensial» for fremtidig beitesesong. Mest sannsynlig vil disse ulvene vandre videre og forlate området før beitedyr slippes på beitet. NOAH mener dessuten at lisensfelling ikke er et egnet tiltak for å hindre eventuelle tap av beitedyr. Forskningen på dette feltet konkluderer tvert imot at skyting er et lite effektivt tiltak for å hindre tap, og at forvaltningsmyndigheter i stedet bør legge mer vekt på ikke-dødelige tiltak for effektiv og langsiktig beskyttelse.

NOAH mener at det ikke finnes noe juridisk grunnlag for å åpne for lisensfelling av ulv, jf. nml. § 18 bokstav b. Rovviltnemndene har såvidt drøftet «skadeomfanget» i denne saken.

Rovviltnemndene viser kun til generelle uttalelser om antall erstattede og dokumenterte sauer som tapt til ulv i saksutredningen. Det unnlates å gjøre en konkret vurdering av skaderisikoen og vise – utover generelle uttalelser – hva som er omfanget, alvorlighetsgraden og sannsynligheten for eventuelle fremtidige tap.

NOAH henviser videre til Revised Resolution No. 2 (1993) on the scope of Articles 8 and 9 of the Bern Convention, vedtatt av den Stående Komiteen den 2. desember 2011 hvor det lyder i henhold til anvendelse og fortolkning av artikkel 9 første ledd bokstav b (som tilsvarer nml. § 18 første ledd bokstav b): «(...) *The exceptions should be proportional to the damage suffered (...)*». NOAH mener at tapssituasjonen i regionene ikke er av en slik størrelse eller alvorlighet som gir grunnlag til å tillate lisensfelling av kritisk truet ulv, jf. nml. § 18 bokstav b.

På lignende måte har Lovavdelingen uttalt at «loven oppstiller et visst minstekrav til skadens alvorlighetsgrad og omfang, før uttak kan skje» (Lovavdelingens uttalelse den 15.12.2016, s 5). NOAH mener at dette minstekravet ikke er oppfylt i vedtaket.

NOAH kan ikke se at rovviltnemndene har gitt begrunnelse eller vist bevis om at tap av beitedyr forårsaket av ulv i region 4 og 5 eller at skadepotensialet er av en slik størrelse eller alvorlighetsgrad at nml. § 18 første ledd bokstav b kan anses å være oppfylt.

3. Det finnes ikke noe hjemmel for å skyte ulv utenfor ulvesonen ut ifra nml § 18 første ledd bokstav c

Siden det ikke har oppstått skader på beitedyr utenfor ulvesonen i region 5 i en slik grad at det er adgang til å anvende § 18 første ledd bokstav b som hjemmelsgrunnlag for skyting av ulver utenfor ulvesonen, har rovviltnemndene isteden begrunnet vedtaket med «offentlige interesser av vesentlig betydning», jf. nml § 18 første ledd bokstav c.

Det er understreket i flertallsmerknader (Innst. 257 L (2016-2017)) at ved vurderingen av offentlige interesser skal det foretas en konkret vurdering i det enkelte tilfelle. NOAH kan ikke se at det har vært foretatt noen konkret vurdering. Når Høyesterett har kommet til at «*den differensierte rovdyrforvaltningen en form for interesseavveining i forkant*», betyr det ikke at man helt kan unnlate å foreta en vurdering av ulike hensynene som gjør seg gjeldende. Når forutsigbarhet «*ved at det kan forventes at ulv ikke etablerer seg i områder utenfor ulvesonen*» gis avgjørende vekt som «*en offentlig interesse av vesentlig betydning*» etter nml § 18 første ledd bokstav c, vil dette medføre at hele unntaksbestemmelsen i § 18 mister sin hensikt og ulv som en naturlig forekommende art i Norge faktisk er blitt fjernet fra naturmangfoldlovens virkeområde. Det er vernet av ulv som er gjort til unntakstilfelle. Dette er neppe i samsvar med Bernkonvensjonen.

NOAH bemerker i tillegg at det å skyte ville dyr ut ifra et ønske av «*de som bor og arbeider utenfor ulvesonen*» slik at disse dyrene ikke forekommer i sine naturlige utbredelsesområder, heller ikke er i samsvar med dyrevelferdsloven § 3 som fastslår at dyr har egenverdi uavhengig av den nytteverdien de måtte ha for mennesker. I tillegg representerer en slik oppfatning kun et mindretall av mennesker som «*bor og arbeider*» utenfor ulvesonen, og unnlater å ta hensyn til det flertallet som vil ha ulv i områdene hvor de bor, eller som er nøytrale til ulv. NOAH reagerer på at det ikke legges vekt på NINAs forskning over flere år, som viser at også i områdene med ulv er et stort flertall positive til ulv. Forskningen viser at den største gruppen i disse områdene er de som liker ulven godt (ca. 36%), mens de som misliker ulven sterkt utgjør et klart mindretall (ca. 13%). Hele 60% uttrykker at de liker ulv.² Ifølge en rapport publisert av NINA i 2024 «*Nordmenns holdninger til store rovdyr: 2010, 2017 og 2023*» er store rovdyr populære i Norge. De er mer populære på større steder enn på mindre steder, men også i rurale områder er det vanligere å like enn å mislike at jerv, bjørn, gaupe og ulv finnes i Norge. Det ble også konkludert med at informasjonstiltak og undervisning om positive sider ved rovdyr får bred støtte, mens avlivningstiltak, som hiuttak, har lav oppslutning.³ I en undersøkelse gjennomført av Dressel et al. publisert i 2023 «*En studie av 2021 års licensjakts effekt på attityder till varg*» konkluderte forskerne med:⁴ «*I den kvantitativa delen av studien kunde vi inte finna någon stark effekt av 2021 års licensjakten på allmänhetens attityder till varg, dess förvaltning eller tillit till förvaltande myndigheter. Som den detaljerade redovisningen visade upptäckte vi för vissa frågor i vissa län signifikanta förändringar, men genomgående med små effektstorlekar. Dessutom varierade även riktningen på attitydförändringarna (mer eller mindre positiva eller mer negativa*

² Krange, O. Skogen, K. 2019. Ulovlig jakt på store rovdyr. Holdninger i befolkningen, lokalsamfunn og blant jegere. NINA Rapport 1663. Norsk institutt for naturforskning.

³ Krange, O. & Figari, H. 2024. Nordmenns holdninger til store rovdyr: 2010, 2017 og 2023. NINA Rapport 2407. Norsk institutt for naturforskning.

⁴ S. Dressel, G. Ericsson, S. Lindgren & C. Sandström, Rapport 7087, 2023 September:
<https://naturvardsverket.diva-portal.org/smash/get/diva2:1801448/FULLTEXT02.pdf>

attityder) mellom länen. I vissa aspekter observerades till och med förändringar i kontroll-länen, där ingen jakt på varg genomförts. Liknande utfall såg vi inom våra analyser på kommunnivå. Varken i de kommuner där jakten ägde rum eller kommuner utan jakt, inom de fyra länen som genomfört licensjakt (Värmland, Gävleborg, Örebro och Västmanland) visade starka förändringar. Utifrån detta konstaterar vi att licensjakten under 2021 som en enskild förvaltningsåtgärd inte haft någon egentlig effekt på allmänhetens attityder till varg under den period som studien genomfördes.» Som de nevnte undersøkelsene viser, handler det å skape tillit og dempe konflikter i ulveforvaltning ikke om antakelser, men det er et eget fagfelt hvor det allerede finnes en del relevant forskning både i Norge og andre land. Det er dermed utdatert å hevde at «Det vil som regel ikke la seg gjøre å påvise konkret hvordan interessene gjør seg gjeldende for bestemte mennesker, grupper av mennesker og ulike aktiviteter»; myndighetene er i så fall lovpålagt å basere vedtak om lisensfelling av ulv på det best tilgjengelige kunnskapsgrunnlaget, jf. §§ 8 og 9 i nml.

NOAH mener at det heller bør åpnes for yngling av ulver i blå sone utenfor ulvesonen, siden dette vil øke forutsigbarhet pga. ulvens forutsigbare områdebruk. Det er påpekt i Meld.St.21 (2015-2016) at «Ulvens revirhevdende atferd medfører en forutsigbar områdebruk». Dette vil igjen kunne gi større mulighet til å fokusere på tiltak som er rettet mot å legge til rette for sameksistens med ulv som etter hvert vil føre til lavere konfliktnivå. NOAH vil understreke at effektiv konfliktdemping ikke bare dreier seg om å få ned den faktiske skaden (på for eksempel beitedyr), men om å øke toleransen for tilstedeværelsen av ulv. Dette bør innebære aktivt engasjement på lokalt, regionalt og sentralt nivå for å øke forståelse og aksept for ulv og andre rovdyr, noe som også vil hjelpe med å håndtere problematikken rundt opplevelse av frykt og utrygghet hos de som eventuelt føler dette.

NOAH mener at myndighetene må jobbe for å skape tillit rundt forvaltning som prioriterer beskyttelse av ulv, og ikke det motsatte – nedskyting av ulv. En interesse i å imøtekomme forventningen at det ikke skal forekomme noen ulver utenfor ulvesonen var neppe ment å utgjøre en offentlig interesse som kan begrunne unntak fra den strenge beskyttelsen av ulv etter Bernkonvensjonens artikkel 9.

4. Vilkåret om andre tilfredsstillende løsninger er ikke oppfylt

Ifølge naturmangfoldlovens § 18 er det adgang til lisensfelling kun dersom vilkåret om at formålet ikke kan nås på annen tilfredsstillende måte, er oppfylt. Dette gjelder også i såkalte «beiteprioriterte områder». Det finnes mange alternativer til nedskyting av ulv, men disse er ikke tilstrekkelig vurdert av rovviltnemndene.

Når det gjelder lisensfelling av reviretablerte ulver med grunnlag i naturmangfoldloven § 18 første ledd bokstav b, mener NOAH at det finnes ikke-dødelige tiltak som kan iverksettes

for å beskytte tamme beitedyr mot ulv. Det er bevis fra flere forskningsstudier at lokale forhold, ikke antallet av rovdyr, spiller en nøkkelrolle for å redusere omfanget av tap til rovdyr. Forskning gjennomført i Slovakia⁵ konkluderte med at faktorer forbundet med økt risiko inkluderer landskapstrekk, avstand til skogsdeksel, redusert tilgjengelighet av ville byttedyr eller høye tettheter av rådyr i beitemarker, lamming/kalving i buskvegetasjon, mangel på menneskelig tilstedeværelse, vokterhund, og muligens feilaktig avhending av kadaver. Forskningen pekte også på at enkelte variabler kan være av midlertidig karakter – for eksempel at ulv angrep husdyr mer etter mildere vintre.⁶

Også forskning på andre, mindre rovdyrarter viser at biologiske prinsipper gjør at felling ofte har liten effekt.⁷ Istedenfor kunstig fjerning av rovdyr gjennom felling, vil endring i miljøforhold slik at mindre byttedyr har flere valgmuligheter for flukt/gjemsel være mer effektivt. I ulvens tilfelle er også byttedyret (tamdyrene) manipulert av mennesker og «kunstig» tilgjengelig i naturen – men det fjerner ikke det biologiske prinsippet om at det er byttedyrenes muligheter til å beskytte seg som må endres, ikke rovdyrenes tilstedeværelse. Også i andre situasjoner der dyr (ikke bare rovdyr) tiltrekkes av menneskelig aktivitet og dette oppfattes som uønsket, ser man at fjerning av dyre-individ(er) har liten og kortsiktig effekt. Det som har effekt er å gjøre et annet miljø mer tiltrekkende, samtidig som miljøet dyret tiltrekkes til gjøres vanskeligere tilgjengelig/mindre tiltrekkende. I ulvens tilfelle betyr dette at beitedyrenes miljø må manipuleres for å oppfattes som mindre tiltrekkende for ulven.

Resultatene fra den slovakiske undersøkelsen er bekreftet av en studie om ulvepredasjon i Portugal. Denne forskningen konkluderte med at nivået av tapene er betydelig påvirket av beitepraksis.⁸ Undersøkelsen kom til at predasjonen var spesielt høy på beitearealer hvor dyrene går fritt i utmarksbeite. Predasjonsproblemet med denne praksisen var imidlertid i stor grad konsentrert om de få besetningene som ble etterlatt ubeskyttet om natten, mens det semi-begrensede husdyrholdet led mye lavere tap på grunn av ulveangrep.⁹

⁵ Rigg, R., Find'ò, S., Wechselberger, M., Gorman, M. L., Sillero-Zubiri, C., & Macdonald, D. W. (2011). Mitigating carnivore–livestock conflict in Europe: lessons from Slovakia. *Oryx*, 45(2), 272-280.

⁶ Mech et al., 1988. The Arctic Wolf: Living with the pack.

⁷ Culling pest animals can do more harm than good. The Conversation (2015). Tilgjengelig på nett: <https://theconversation.com/culling-pest-animals-can-do-more-harm-than-good-40702>

⁸ Pimenta, V., Barroso, I., Boitani, L., & Beja, P. (2017). Wolf predation on cattle in Portugal: Assessing the effects of husbandry systems. *Biological Conservation*, 207, 17-26.

⁹ Denne undersøkelsen fant også at husdyrbesetningens størrelse var den viktigste variabelen knyttet til antall ulveangrep. Et stort antall storfe tiltrukket ulveaktivitet. Stort antall dyr i besetningen ble ofte spredt over store områder, noe som på lik linje økte treff med ulv og dermed sannsynligheten for predasjon.

Undersøkelsen gjennomført i Portugal foreslår videre å fokusere på den bestemte beitepraksisen fremfor selve systemet, på grunn av den sterke økonomiske oppmuntringen for å opprettholde store besetninger. Slike rutiner kan omfatte gjerding eller bruk av vokterhunder, spesielt om natten, og å ikke bringe ungdyr yngre enn tre måneder til beite. Sistnevnte tiltak hadde en særlig sterk effekt på ulvepredasjon i den frittgående praksisen, knyttet til den høye sårbarheten hos unge dyr.

Som i Norge er beite i Slovakia vanligvis ikke gjerdet og beiteområdene er oppdelt med skog. Sikring av hele beiteområdet med rovdysikker gjerding er uakseptabelt for de fleste bønder i Slovakia, så vokterhunder har vært det beste alternativet for flokkbeskyttelse der ulv er til stede. Det fremgår at skader per rovdyr er lavere i Slovakia enn for eksempel i Norge hvor ulvebestanden er mindre i antall. Selv unge vokterhunder har vist å redusere predasjon og forhindre såkalt *surplus killing* ved aktivt å avvise rovdyr, som rapportert i Romania.¹⁰ *Surplus killing* påvirker særlig enkelte bønder og utgjør i disse tilfellene en stor andel av alle tap slik at forebygging kan ha betydelige fordeler.

Bedøving og flytting av enkeltindivider av ulv til andre områder er et virkemiddel som ofte ikke blir vurdert eller brukt i såkalte «skadesituasjoner». Det må også vurderes å flytte husdyr til områder der det er mindre sannsynlighet for konflikt mellom beitedyr og rovdyr. Om våren kan utslipp av beitedyr til utmark utsettes. Det er også mulig å gjennomføre tiltak slik at beitedyr ikke slippes ut i rovdryrområder overhodet. Forvaltningen har gode intensiver i form av tydelig økonomisk kompensasjon for innkjøp av fôr til fôring på gårder. Det finnes også tilskudd til sauehold som velger å holde dyrene hjemme i beitesesongen.

NOAH vil videre kommentere bruk av flaggliner («fladry»). Dette er et tiltak som har vist seg effektivt i forebyggende arbeid i blant annet USA,¹¹ særlig for å unngå ytterligere skader ved en lokalitet. I Norge kan NOAH imidlertid ikke se at dette er forsøkt anvendt som forebygging i særlig grad – tvert imot bruker man det i jakt på ulv. NOAH ser det som et paradoks at et hinder som viser seg å være så sterkt at det effektivt hindrer ulven i å flykte fra livsfare, ikke brukes i avskrekking av ulv som forebyggende tiltak – selv om det benyttes til dette i andre land.

NOAH mener det finnes alternative tiltak som er langt mer effektive enn lisensfelling for å hindre skade på beitedyr (som vist ovenfor). Forskningen på konflikter mellom menneskelige interesser og rovdyr er tydelig på at det bør legges mer vekt på ikke-letale forebyggende tiltak.¹²

¹⁰ Mertens & Promberger (2001). Economic aspects of large carnivore-livestock conflicts in Romania.

¹¹ Treves A, Krofel M, McManus J. Predator control should not be a shot in the dark. *Front Ecol Environ*. 2016; 14(7):380±8.

¹² Rigg, R., Find'o, S., Wechselberger, M., Gorman, M. L., Sillero-Zubiri, C., & Macdonald, D. W. (2011). Mitigating carnivore–livestock conflict in Europe: lessons from Slovakia. *Oryx*, 45(2), 272-280.

¹³ ¹⁴ NOAH mener at rovviltnemndas vedtak ikke er kunnskapsbasert og strider med både nasjonalt og internasjonalt lovverk om bevaring av truede dyr.

I stedet for å tillate ikke-selektiv lisensfelling, bør man heller fokusere på å legge til rette for en mer effektiv erstatningsordning og mer effektiv bruk av ikke-letale forebyggende tiltak. Enhver skyting av ulv – som må brukes kun som den aller siste utveien – må være rettet mot ulver som faktisk gjør «skade».

Når det gjelder lisensfelling av reviretablerte ulver med grunnlag i naturmangfoldloven § 18 første ledd bokstav c, er det ikke klargjort i vedtaket hva som menes med «tilstrekkelig grad» eller «fullt ut». Disse uttrykkene har avgjørende betydning ved vurderingen. Det nevnes flyktig noen andre løsninger, men nemndene kommer raskt til konklusjon at disse ikke er nok – uten noen begrunnelse eller henvisning til datagrunnlag. Heller ikke er det gjort noen vurdering av hvorvidt skyting av ulv faktisk «fullt ut» avhjelper, og dette i enda mer betydelig grad enn andre ikke-letale løsninger, heller ikke er det henvist til noen undersøkelser eller annet datagrunnlag som kunne bekrefte disse generelle konklusjonene om skyting som den eneste tilfredsstillende løsning. Ettersom det er tilstedeværelsen av ulv i seg selv som defineres som problemet, mister kravet om at det først må prøves ut andre tilfredsstillende løsninger sin betydning. NOAH mener dette bryter lovens forutsetninger for anvendelse av unntaksbestemmelsen.

NOAH henviser til Miljødirektoratets utredning om endring av bestandsmål for ulv publisert i slutten av september 2023 hvor Miljødirektoratet påpeker at «tilskuddsordningene som har vært og er tilgjengelige for de som opplever konflikter med ulv, må kunne anses å ha gitt positive bidrag til å redusere konflikten». Miljødirektoratet anser videreføring av tilskuddsordningene som viktig.¹⁵ NOAH er enig i det. Disse tiltakene og hvordan de oppleves som konfliktdepende er ikke blitt vurdert i vedtaket som underbygger ytterligere at vilkåret om andre tilfredsstillende løsninger ikke er oppfylt. Sekretariatet har kun nevnt noen få andre tiltak, men ikke begrunnet hvorfor disse ikke er tilstrekkelige eller tilfredsstillende. Dette er ytterligere bevis om uvilje om å legge til rette for tilpasninger, og ikke minst usaklig og manglende saksbehandling.

Rovviltnemndene har ikke gitt noen objektiv eller verifiserbar begrunnelse for hvorfor felling er den eneste tilfredsstillende løsningen, og har ikke tilstrekkelig drøftet eventuelle andre løsninger. NOAH mener derfor at vilkåret om å finne andre tilfredsstillende

¹³ Karlsson, J., & Johansson, Ö. (2010). Predictability of repeated carnivore attacks on livestock favours reactive use of mitigation measures. *Journal of Applied Ecology*, 47(1), 166-171.

¹⁴ Treves, Adrian., Kropfel, Miha., & McManus, Jeannine. Predator control should not be a shot in the dark. *Front Ecol Environ* 2016; 14(7): 380– 388, doi:10.1002/fee.1312.

¹⁵ <https://www.miljodirektoratet.no/publikasjoner/2023/september-2023/utredning-om-endring-av-bestandsmal-for-ulv-i-norge/>

løsninger ikke er oppfylt i denne saken, jf. nml. § 18 andre ledd og Bernkonvensjonens artikkel 9.

Konklusjon

NOAH – for dyrs rettigheter konkluderer med at vedtaket utgjør svært uforsvarlig forvaltning av ulv og strider mot nasjonal og internasjonal lov – §§ 4, 5, 8, 9, 10 og 18 i naturmangfoldloven, Grunnlovens § 112, og artikler 2, 6 og 9 i Bernkonvensjonen. I tillegg strider vedtaket med mål 4 i den nye naturavtalen (Kunming-Montreal rammeverket for naturmangfold) som er helt tydelig på at menneskelig induisert utryddelse av kjente truede arter skal stanses umiddelbart. Vi ber derfor om at vår klage tas til følge og at det ikke tillates lisensfelling av ulv utenfor ulvesonen i region 4 og 5 i 2024/2025.

Med vennlig hilsen

NOAH – for dyrs rettigheter v/

Henriette L. Diesen (biolog)

Katrin Vels (jurist)

Rovviltets Røst
pb 1410
2406 Elverum

Elverum, September 4.. 2024.

Miljødirektoratet
Klima og Miljødepartementet
Fylkesmannen Innlandet
Fylkesmannen Oslo, Akershus og Østfold

Rovviltets Røst påklager rovviltnemnda region 4 og 5s kvote og område for lisensfelling av ulv utenfor ulvesonen sesongen 2024/2025

Rovviltets Røst finner kvotestørrelsen uproporsjonalt med antall streifende individer registrert i Norge.

Det er 2024 registret 8 streifere i norsk fauna, hvorpå største delen er eliminert med hva RR anser som utrolig aggressive vedtak om skadefelling i løpet av beitesesongen 2024.

Rovviltets Røst vil understreke at rovviltnemndas oppgave i rovdyrforvaltningen er todelt, noe som knappst kan skimtes i vedtakstrømmen utstedt i løpet av beitesesongen fra landets nemnder.

Vi forventer at landets rovviltnemnder oppfyller Stortingets langsiktige målsetting om livskraftige og levedyktige rovviltstammer i deres naturlige utbredelsesområder, nedfelt i Rovviltforliket av 2011, bekreftet 2014 og 2016.

I vedtaket står det: "Rovviltnemndene anser at en kvote på 14 ulver utenfor ulvesonen i region 4 og 5, ikke er til hinder for å nå bestandsmålet i 2025. Dette må sees opp mot uttaket innenfor ulvesonen, og forventet øvrig uttak og dødelighet. Et uttak på inntil 14 ulver utenfor ulvesonen vil ikke påføre bestanden en for stor samlet belastning, jf. naturmangfoldloven § 10, eller true overlevelsen av ulvebestanden på lang sikt..."

Vi deler ikke forvaltningsorganets evighetsperspektiv på innfrielse av Stortingets målsettingen og vi mener det er et brudd på naturmangfoldlovens §10 der det står:

§ 10.(økosystemtilnærming og samlet belastning)

En påvirkning av et økosystem skal vurderes ut fra den samlede belastning som økosystemet er eller vil bli utsatt for..

Den samlede belastningen som økosystemet vil bli utsatt for er etter vår mening for høyt.

Etter nmf §10 skal planlagte tiltak, som f.eks lisensfelling innenfor ulvesona, ha betydning i vurderingen av vedtaket/kvotestørrelsen.

Kvoten utenfor ulvesona må altså sees i sammenheng med kvota innenfor sona, og dermed trues overlevelsen av ulvebestanden på lang sikt.

Med knappe 60 individer registret innenfor landet grenser, er det knapt antallsregulering som er påkrevd, med tanke på at neste sesongs måltall.

Pr nå er det tvilsomt om kjente revir har ynglinger dette året og dermed står vi i den situasjonen at bestanden av ulv vil komme enda lenger ned ved neste telling. Bestandsmålet på 4-6, hvorav minst 3 helnorske er det etter vår mening stor sannsynlighet for å ikke nås ved neste telling. .

Det er ikke registrert revirhevdende ulv utenfor forvaltningsområdet for ulv og dermed heller ingen arealregulering påkrevd.

I fellessaken 3-24 står det også:

"Store deler av områdene utenfor ulvesonen i region 4 og 5 benyttes som utmarksbeiter for sau eller tamrein. Gjennom forskning fra SKANDULV er det godt dokumentert at hovedutfordringen når det gjelder skader på beitedyr er knyttet til enslige ulver på vandring. Erfaring fra både i år og tidligere år viser at slike individer kan gjøre omfattende skader når de kommer inn i beiteområder for sau eller tamrein"

RR vil minne om at streifulver skal aksepteres og individer som gjør stor skade hjemles i skadefelling, ikke lisensfelling.

Rovviltets Røst vil hevde at nemndas uproporsjonale kvoteantall demoniser arten ulv og krever at kvoteantallet reduseres til et realistisk antall individer på 4.

Dette også for å kunne håpe at bestandsmålet nås ved neste telling.

For Rovviltets Røst

Anne Margrethe Vadder
Leder

May Opheim
Styremedlem

Epost: post@rovdyrvern.no
ida.skjerden@hotmail.com

Dato: 30.08.2024

Statsforvalteren i Østfold, Buskerud, Oslo og Akershus
Statsforvalteren i Innlandet
Rovviltnemndene region 4 og 5
Miljødirektoratet
Klima- og Miljødepartementet

Klage fra Aktivt Rovdyrvern på vedtak i fellessak 3/24 - Lisensfelling av ulv utenfor ulvesonen region 4. og 5. sesongen 2024-2025

Bestandssituasjonen

Ulv er en kritisk truet art i Norge. Den ble varig fredet i 1973. Status som kritisk truet på Artsdatabankens rødliste innebærer at det er risiko for utryddelse av ulv i Norge er ekstremt høy. Det er 50 % sannsynlighet for at arten dør ut i løpet av 10 år eller tre generasjoner.

Det har vært en nedgang i den fennoskandiske ulvebestanden siden 2023 på 70 individer.

Dette er i hovedsak en følge av stor avskyting, både i Norge og Sverige.

Bestanden teller nå ca 440 ulver i Norge og Sverige til sammen; ca 58-60 ulver i Norge og grenseområdet til Sverige. Dette er iberegnet 19 drepte ulver vinter 23/24 og 3 felt på skadefelling i 2024. I realiteten har vi altså et 40-talls individer pt og bare én kjent yngling, i Kynna. Bestandsstatus i Norge var 6,5 ynglinger i 2023, 5 helnorske og 3 i grenseområdet. Dette viser hvor problematisk det er at årets kvoter beregnes ut fra bestandsstatus i fjor. Jaktkvotene beregnes på feil grunnlag.

I Sverige er bestanden nå redusert til 375 individer. 'Gynnsam bevarandestatus' for den fennoskandiske bestanden er beregnet til minimum 340 individer. Sveriges minister Kullgren vil redusere Sveriges bestandsmål til 170 individer. Dette innebærer at Norge må kompensere ved å øke sitt bestandsmål tilsvarende til 170 individer, dersom dette aksepteres av EU. Vi må være forberedt på dette og ta høyde for det.

Norge kan ikke lene seg på Sverige lenger da Sverige driver en omfattende utskyting av ulver, som samlet sett ikke gir mvp – minimum viable population – levedyktige bestand. Dette er i strid med Nml §§1,5; Rovviltforskriften §1.

Samlet belastning på bestanden

Region 4 og 5 må også ta høyde for lisensjaktkvoter i andre regioner. 26 i region 4 og 5 (14 utenfor og 12 inni sonen), 5 i region 3, 3 ulver i region 6. Det tas forbehold om kvotene i region 1, 7 og 8. De foreligger ikke i skrivende stund, men med utgangspunkt i fjorårets kvoter estimeres det at totalantallet ulver som de samlede roviltnemnder vedtar, blir ca 43 ulver. Pr mai 2024 hadde vi 31-33 helnorske ulver (Wabakken, NINA). De samlede

jaktkvotene blir åpenbart en for stor beskatning av bestanden og truer slik bestandens overlevelse i Norge, i strid med unntaksvilkårene om at uttaket ikke må true bestandens overlevelse og at formålet ikke kan nås på annen måte. Dette gjelder også dersom en ikke medtar kvoten inni sonen.

En kjenner ikke Sveriges lisensjaktplaner. De kommer først 01.10. En kan derfor ikke legge til grunn at disse ikke samlet med Norges vedtak om uttak, truer bestandens overlevelse.

Ulv er så innavlet og fåtallig at alt taler for at det er uforsvarlig og lovstridig å jakte på ulv overhodet i Skandinavia i lang tid fremover, til bestanden har styrket seg antallsmessig og genetisk.

Dersom Sverige skyter sin bestand ned til 300, og rovviltnemndenes vedtak om til sammen utskyting av 43 ulver i Norge opprettholdes, er vi på en samlet utskyting av hele 118 individer.

Det er estimert at en samlet utskyting av 60 individer gir null tilvekst i bestanden. Kvotene er satt altfor høyt. De utgjør, sammen med Sveriges antatte kvoter, 28 % av den fennoskandiske bestanden. 43 norske ulver av anslagsvis 44 helnorske ulver og ca 30 grenseulver, 43 ulver av i alt 74 ulver, er hele 58,11 % av en kritisk truet art. Det er fullstendig hasardiøst.

Herværende vedtak må ses i sammenheng med de øvrige regionenes vedtak, man kan ikke vedta kvoter isolert i hver enkelt region med en så fåtallig bestand. Kvoter i hver region vil ha betydning for bestanden i alle andre regioner i Norge. Region 4 og 5 har imidlertid et særlig ansvar for å ivareta Norges bestand av ulv.

Bernkonvensjonen har kommet med skarp kritikk av Norge tidligere i år for det Bern definerer som en svært aggressiv rovviltpolitikk. Bern anmoder Norge om å besinne seg. Dette er en klar advarsel. Saken om Norges katastrofale ulveforvaltning skal opp i Bern i desember 2024.

Genetisk verdifulle individer

Bestandsmålet er utelukkende politisk. Det er ikke faglig fundert. Forutsetningen for det ufaglige og ekstremt lave bestandsmålet er at vi skal ivareta minst én genetisk verdifull finskrussisk immigrant som reproducerer seg minimum hvert femte år (pr ulvegenerasjon). Hele 20 genetisk verdifulle individer er blitt drept i perioden 2005-2024.

Vi har pt kun ett slikt levende, genetisk viktig individ i Norge; F0 Settenhannen. Han har fått avkom, men disse har ikke reproduisert. Hans gener har derfor ikke bidratt inn i vår innavlede bestand. Innavlskoeffisienten ligger derfor fortsatt på 0,23, tilnærmet søskenparing. Norge oppfylder følgelig ikke det ufravikelige premisset om bevaring av genetisk betydningsfulle immigranter hver ulvegenerasjon som må være oppfylt for å holde bestanden nede på dagens kritisk truede nivå.

I januar 2024 ble det eksempelvis ikke opprettet buffersone mellom Settenreviret og Rømskogreviret under lisensjakt på Rømskogulvene. En genetisk viktig ulvetispe, V1184, avkom etter Settenhannen, ble drept på troféjakt. Statsforvalteren var oppmerksom på at jaktområdet definert for Rømskogreviret hadde en risikabel geografisk nærhet til Settenreviret. Statsforvalteren ble sågar varslet om høy risiko og behov for buffersone, da det

var observert Settenulver og forflytninger av reviområdet deres i forkant, men Statsforvalteren valgte likevel ikke å iverksette avvergende tiltak. Dette resulterte i at en genetisk viktig ulvetispe ble drept.

Det gjøres generelt for lite for å ivareta genetisk viktige individer i Norge, de skytes på troféjakt og skadefellinger før DNA-resultatet foreligger. Denne forutsetningen (jf avtale med Sverige fra 2011) for vårt lave bestandsmål oppfylles således ikke og bør derfor kompenseres med et vesentlig høyere minimums bestandsmål. En annen kompensatorisk virkemiddel er å stanse all jakt på ulv innenfor og utenfor sonen og kun tillate skadefellinger når unntaksvilkår for felling er oppfylt, jf. Bernkonvensjonen artikkel 6,9.

Det er Miljødirektoratets vurdering at bestanden skal ligge i øvre del av intervallet grunnet innavl og illegal jakt. Samlet taler en fåtallig bestand på randen av utryddelse, med omfattende innavlsproblematikk, ulovlig jakt og lovlig jakt imot troféjakt på ulv utenfor sonen i 2024/2025.

Sekretariatet og Rovviltnemnda mente det var faglig forsvarlig å vedta troféjakt på inntil 14 ulver utenfor sonen og at denne kvoten mest sannsynlig ville være tilstrekkelig til å utrydde alle ulver utenfor sonen. Det er imidlertid ingenting som tilsier at det ikke skal befinne seg noen ulver utenfor ulvesonen. Det er feil saksbehandling når dette premisset legges til grunn. Tvert imot. Ynglinger utenfor sonen skal tas med i inventering. Ulver skal forekomme i levedyktige bestander i sine naturlige utbredelsesområder, jf. Nml §5, Bern artikkel 2.

Unntak fra jaktområder i region 4 og 5

Ynglinger kan forekomme utenfor sonen, dette fremkommer i passus i rovviltforskriften om at ynglinger telles med, jf. Rovdata, Meld.st. 21 (2015-2016).

Dersom det gjennomføres troféjakt skal beitefrie områder som Stor-Elvdal, Engerdal, Rendalen, beitefrie områder i Sølndalen og Elgå unntas fra jaktområdet. Her kan det etableres revirhevdende par uten skadepotensial, mener sekretariatet. Nemnda vil i slikt tilfelle samles for å drøfte tiltak. ARV mener imidlertid at Miljødirektoratet skal ha avgjørelsen her og at denne allerede er forankret i vedtaket om at ynglinger her unntas jakt.

Troféjakt i dette området kan ikke hjemles i Nml §18c, det er feil lovanvendelse. Høyesterett har fastslått at psykososiale forhold alene ikke er tilstrekkelig for å tillate felling og en kan ikke påberope offentlige interesser av vesentlig betydning her. Jakt her kan dessuten true bestandens overlevelse.

Vilkår for felling er ikke oppfylt utelukkende fordi bestandsmålet er nådd (HR 2023-936 A).

Unntaksvilkår for felling av kritisk truet ulv gjelder for så vidt kun skadefelling. Det skal foreligge en risiko for alvorlig skade på tamdyr og skaden skal være akutt og pågående og det skal dreie seg om et betydelig skadeomfang.

Ren troféjakt på ulv kun begrunnet i et argument om såkalt bestandsregulering er derfor lovstridig og kan heller ikke hjemles i Nml §18 b, eller §18 c. Det strider med bl.a. Bernkonvensjonens art. 2,6,9.

-Prinsippalt: Sekretariatets innstilling forkastes. Vedtak: ingen troféjakt på ulv utenfor sonen sesongen 01.12.-31.05.

-Subsidiært: vesentlig redusert kvote og ingen jakt i Stor-Elvdal, Engerdal, Rendalen, beitefrie områder i Sølndalen og Elgå, for så vidt gjelder for både streifulver og revirhevdende par. Dette er foretrukne utbredelsesområder for ulv. Jakt her kan ikke hjemles i Nml §§18 b eller 18 c.

-Vedrørende jakttid: 011224-150225: Jakttid inn i parringstid og yngletid som nå – til 31.05.- er dyreetisk uforsvarlig (i strid med Viltloven §19) og bør innskrenkes til 15.02. i likhet med inne i ulvesonen. Jaktstart bør dessuten settes fra første virkedag etter nyttår, røde dager må unntas fra jakt.

-Det opprettes vernesoner/bufferoner mot ulvesonen slik at en ikke risikerer at ulver tilhørende ulvesonen blir skutt slik vi har sett gjentatte ganger tidligere.

Metodekritikk

-Jegere må ha plettfri vandel og må ikke være erklærte nullvisjonister. Dette er ikke akseptabelt. Myndighetene har akseptert fellingsleder dømt for faunakriminalitet mot sterkt truet dyr (Halvor Sveen i Rendalen). Dette er uanstendig.

-Myndighetene tillater troféjakt hvor jeger får beholde kadaveret/pelsen. Dette er ikke akseptabelt. Kritisk truede dyr stoppes ut og selges på Finn. Det er uverdig.

-Dersom det må gjennomføres en felling av kritisk truet ulv av dyreetiske hensyn, bør dette skje ved bruk av SNO, ikke ved bruk av lisensjegere på rovvilt, som ofte har et aversivt syn på arten de skal jakte på.

-Myndighetene har tillatt dispensasjon til bruk av løs på drevet, halsende hund på troféjakt på ulv i Nord-Hedmarkskommunene Alvdal, Folldal, Rendalen, Os, Tolga, Tynset og Engerdal. Dette er ikke akseptabelt. Miljødirektoratet har selv kritisert praksisen som dyreetisk uforsvarlig.

-Myndighetene tillater bruk av flaggliner under troféjakt. Dette er inngjerding av vilt og i strid med Viltlovens §7. Det er uakseptabelt.

Avslutning

-Troféjakt er konfliktøkende, ikke –dempende.

-Troféjakt har negativ psykososial effekt på naturvernere og andre som ikke ønsker jakt på truede arter. Det gjelder for majoriteten av den norske befolkning.

-Troféakt svekker tilliten til forvaltningen.

-Ikke troféjakt på ulv utenfor sonen er å ivareta allmenne helse- og sikkerhetshensyn og andre offentlige interesser av vesentlig betydning.

-Troféjakt truer bestandens overlevelse.

ARV begjærer vedtaket ugyldiggjort.

Ida Skjerden og Jan Pahle Koritzinsky
Aktivt Rovdyrvern

